

Вищевикладене дозволяє зробити загальний висновок про те, що не дивлячись на досить жорсткий пресинг з боку держави, офшорні зони продовжать своє існування, хоча застосовувані бізнесом схеми їх використання будуть істотно ускладнюватися з тим, щоб зберегти звичний економічний ефект. При використанні офшорних компаній будуть впроваджуватися більш вишукані схеми трансфертного ціноутворення з метою обійти законодавчі норми. Отже «ручні методи» регулювання офшорного бізнесу не достатні. Тому, ключовим є питання створення мотивації бізнесу для роботи за правилами української юрисдикції. Тут необхідно продовжувати роботу щодо поліпшення інвестиційного клімату, стимулювати компанії до інвестицій в Україну в довгостроковому горизонті. Необхідно забезпечити компаніям рівні умови для ведення бізнесу і добитися, щоб використання офшорної схеми перестало бути чинником підвищення конкурентоспроможності компанії.

Література

1. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступ : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення» [Електронний ресурс]. – Режим доступ : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/408-18>
3. Офшоры проблема или PR? [Електронний ресурс]. – Режим доступ : http://www.ukrrudprom.ua/digest/Offshori_problema
4. Розпорядження КМУ від 25 грудня 2013 р. № 1042-р «Про затвердження переліку держав (територій), у яких ставки податку на прибуток (корпоративний податок) на 5 і більше відсоткових пунктів нижчі, ніж в Україні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>

УДК 502.131(045)

*Чепеленко А.М., канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри економіки підприємств та менеджменту,
Українська інженерно-педагогічна академія.*

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ОСНОВНИЙ ПРІОРИТЕТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ І МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті розглядаються питання залежності економічного зростання і екологічної безпеки та можливих наслідків неефективного і безвідповідального використання ресурсів.

Ключові слова: *екологічна безпека, економічна безпека, сталий розвиток, екологічний слід*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Життя як явище не могло б виникнути і, тим більше, тривалий час існувати в умовах, які для цього не підходять. Колись виникнувши, жива матерія постійно пристосовується до умов свого буття, прагнучи вижити. Але людина, на відміну від усієї іншої біоти, намагається підвищити свої потенції в боротьбі за виживання не стільки шляхом самовдосконалення, скільки шляхом «вдосконалення» навколишнього середовища. Внаслідок цього постійно збільшуються розміри практичної діяльності людини, паралельно збільшується і сила його впливу на природне середовище. Масштаби цього впливу досягли такого рівня, що тепер вже стан природного середовища значною мірою залежить від діяльності людини [1].

Останнім часом, однією з найбільш важливих загальнолюдських проблем стає визначення балансу між економічним розвитком та економічною безпекою, що, у свою чергу, припускає обмеження економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. За останні роки з'явилося чимало робіт, пов'язаних з проблемою забезпечення екологічної та економічної безпеки. Проблеми безпеки переосмислюються з урахуванням аналізу ризиків, викликів і загроз, які зачіпають не тільки держави і міждержавні відносини, а також суспільство і людину, торкаючись тим самим не тільки зовнішнього, але внутрішнього поля безпеки і більше того - розмиваючи межі між ними. Теоретичні основи подібного переосмислення створюються вже в 1980-рр. працями постструктуралістів Ешлі Р., Уокер Р., Ульмана Р., Метьюз Дж., Бузана Б.

Грунтовному аналізу різних проблем забезпечення економічної безпеки держави в умовах соціальних трансформацій та розробці понятійно-категоріального апарату присвячено чимало наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників. З-поміж них зазначимо Г. Атаманов, В. Білоуса, В. Богдановича, О. Власюка, О. Данільяна, О. Дергачова, О. Дзьобаня, В. Горбуліна, О. Гончаренка, А. Гриценка, Я. Кондратьєва, В. Крисаченка, В. Ліпкана, О. Маначинського, Г. Новицького, Б. Парахонського, Г. Перепелицю, С. Пирожкова, Г. Почепцова, Г. Ситника, Д. Стеченко, А. Урсул, О. Хилько, В. Якушика.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Наприкінці 1980-х – початку 1990-х рр., в еволюції безпеки стався надзвичайно важливий і в повній мірі не осмислений до теперішнього часу поворот. Мабуть вперше у своїй історії безпека, з військово-політичного феномена, засобу державного контролю над простором і суспільством, стала трансформуватися в явище, насамперед, соціально-економічної та соціокультурної реальності, в один з найпотужніших механізмів функціонування і розвитку суспільства.

Нове розуміння сутності екологічної та економічної безпеки і змінені критерії оцінки її ефективності, які поступово приводять владу і суспільство до усвідомлення того, що цей об'єкт, який представлявся раніше чимось монолітним, насправді має дуже складну і географічно неоднорідну структуру зумовило вибір теми статті.

Формулювання мети статті та постановка завдань. Мета статті – дослідження основних критеріїв визначення балансу між економічним розвитком та екологічною безпекою.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сталий розвиток економіки держави сприяє економічному зростанню, однак, залежно від цілей суспільства, економічне зростання може стати причиною конфліктів між:

- економічного зростання та охорони навколишнього середовища;
- екологічної та економічної стійкості;
- національної безпеки та міжнародної стабільності.

У доповіді « При великій свободі: до розвитку, безпеки і прав людини для всіх» Генеральний секретар ООН сформулював аксіому: «...Ми не можемо забезпечити розвиток, не забезпечивши безпеки, ми не можемо забезпечити безпеку, не забезпечивши розвитку...», тому задоволення потреби в безпеці в різні історичні епохи визначалося рівнем загального економічного і політичного розвитку держав, а в умовах глобалізації, безпека набуває нових форм і стає пріоритетом [7].

Економічна безпека досить ємна категорія і включає в себе такі аспекти як регулювання економічного розвитку України, економічна безпека в умовах інтеграції в світову економіку, фінансово-економічна безпека підприємств і банківських установ, інформаційна безпека держави.

В умовах глобалізації більшість загроз безпеки у міжнародних відносинах мають територіальний характер і їх ступінь безпосередньо залежить від географічної відстані. Бузан і Вевер підкреслюють, що «теорія комплексів регіональної безпеки (ТКРБ) – це теорія безпеки, в якій географічні фактори займають центральне місце». Більшість держав

відчувають заклопотаність головним чином у зв'язку з потенціалом і намірами своїх сусідів [8].

Спроба числового вираження динаміки загальносвітових процесів, об'єднаних поняттям «міжнародна безпека» була зроблена Центром політичних досліджень Росії (ЦПДР) в 2006 році. ЦПДР був розроблений універсальний індекс міжнародної безпеки iSi (international Security index), який демонструє зміну факторів військового та невійськового характеру в процесі часу та їх відповідність ідеальному (4210) і базовим значенням і є числовим вираженням рівня загроз життю й благополуччю громадян планети. Класифікація факторів і рівнів міжнародної безпеки представлені в табл. 1.

Таблиця 1 – Класифікація факторів і рівнів міжнародної безпеки [6]

Фактори	Значення факторів за рівнями безпеки, одиниць			Разом
	глобальний	регіональний	локальний	
Військові	1000	100	10	1110
Політичні	700	70	7	777
Тероризм	500	50	5	555
Техногенні та природні	500	50	5	555
Економічні	500	50	5	555
Всього	3200	320	32	3552

Розрахунок iSi показує, які тенденції у сфері міжнародної безпеки переважали в світі за досліджуваний період, яка була їх спрямованість і глибина (рис.1). При розрахунку враховується весь комплекс факторів, що впливають на світову безпеку: загроза загальної ядерної війни, кількість і інтенсивність локальних конфліктів, рівень політичних відносин між окремими країнами та міжнародними організаціями, інтенсивність і масштаби терористичної діяльності, стабільність світової економіки, а також загроза техногенних катастроф і епідемій.

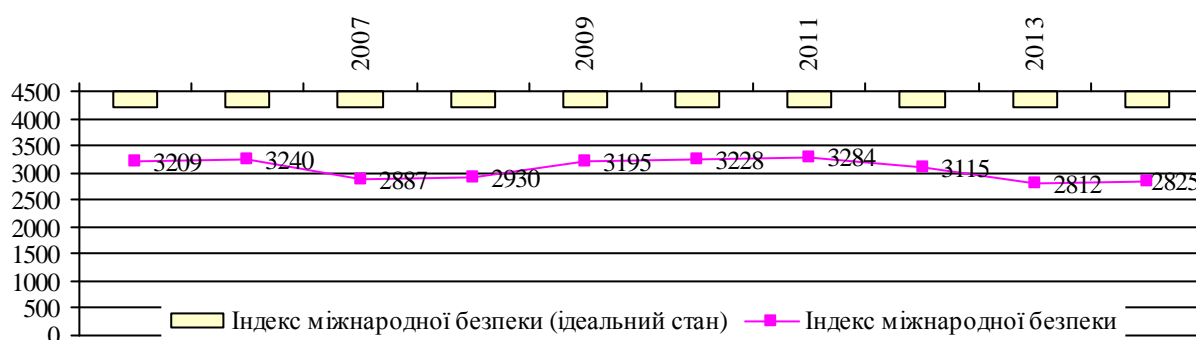

Рисунок 1 – Динаміка індексу міжнародної безпеки за 2006-2014 роки [6]

У 2006 році базове значення iSi становило 3209 пунктів. За досліджуваний період зниження iSi в 2007-2008 роках характеризується зниженням абсолютних значень політичних, військових і економічних факторів, що супроводжуються відносною стабілізацією в 2009 році. Зростанню базового показника, сприяло те, що у відповідь на економічну кризу були прийняті національні антикризові програми, в більшості країн вдалося уникнути соціальних потрясінь і збільшення загальної військово-політичної напруженості. Уряду заглибилися у вирішення внутрішніх питань, на самітах G20 та інших форумах були скоо-

рдиновані кроки з подолання фінансово-економічної кризи. До того ж, все більшу увагу привертає те, що ключові світові гравці як пріоритет економічної політики висувають протидія зміні клімату і вирішення енергетичних проблем.

Близький Схід – головна загроза міжнародної безпеки 2013 року. Разом з тим в Саудівській Аравії існує заклопотаність погіршенням загального клімату безпеки і прагнення ряду країн привернути увагу світової громадськості до інших держав, зокрема США та Росії.

Список основних глобальних загроз, за матеріалами Світового економічного форуму свідчить, що конфлікт між економічним зростанням і охороною навколишнього середовища стають все більш очевидним (табл. 2).

Таблиця 2 – Основні глобальні загрози [9; 13]

	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.
1	Технологічні	Економічні	Економічні	Економічні	Природні	Соціальні	Соціальні	Соціальні
2	Соціальні	Геополітичні	Економічні	Економічні	Природні	Економічні	Економічні	Природні
3	Економічні	Геополітичні	Соціальні	Соціальні	Геополітичні	Природні	Природні	Економічні
4	Економічні	Економічні	Геополітичні	Економічні	Природні	Технологічні	Природні	Природні
5	Економічні	Соціальні	Економічні	Геополітичні	Природні	Природні	Соціальні	Технологічні

Якщо з 2007 року по 2010 рік переважну більшість загроз склали економічні (китайська економічна експансія, колапс фондового ринку, різкі зміни ціни на нафту та газ, уповільнення темпів розвитку економіки Китаю (<6%), стійкі фінансові дисбаланси, безробіття та неповна зайнятість), то з 2011 року основними світовими загрозами стали природні (урагани і циклони, повені, зникнення біологічних видів, кліматичні зміни, зростання викидів парникових газів, проблеми з водопостачанням, екстремальні погодні умови).

Сталий розвиток економіки передбачає стійке економічне зростання, але забезпечення економічного зростання сьогодні, пов'язано із зростанням забруднення і деградації середовища, вичерпанням природних ресурсів, порушенням балансу біосфери, зміною клімату, що веде до погіршення здоров'я людини і обмежує можливості подальшого розвитку. Все це і визначає суть модернізації як забезпечення технологічного прогресу для економічного розвитку і підтримання сприятливого навколишнього природного середовища (екологічної безпеки, яка стає визначальною для економічного зростання і самого існування людини).

Екологічний слід людства на нинішньому рівні споживання перевищує можливості Планети, і так не може тривати до нескінченності. У відповідності з даними WWF Living Planet (Міжнародний фонд захисту природи «Жива Планета») (2012) екологічний слід України становить 3,19 МДА / чол. і, в основному, складається з вуглецевого сліду. Загальна біомасність України становить 2,23 МДА / чол. У рейтингу особистого екологічного сліду споживання Україна (за даними за 2007 рік) знаходиться на 58 місці з 152 країн світу. Екологічний слід споживання України становить 2,9 МДА / чол. і, практично відповідає нормі мінімального біотичного простору (2,63 МДА / чол.) [12].

Якщо на регіональному чи національному рівні спостерігається екологічний дефіцит, це означає, що даний регіон імпортує біомасність за рахунок торгівлі, або відбувається ліквідація регіональних екологічних активів (табл. 3).

Багато країн мають велику біомасність, але не створюють великий «екологічний слід». Слід, також, зазначити, що біомасність може «експортуватися» і використовуватися іншими країнами. Наприклад, «екологічний слід» одного громадянина Об'єднаних Арабських Еміратів становить 8,9 гга, тоді як країна має лише 0,6 гга біомасності на душу населення. Тому задоволення потреб жителів ОАЕ залежить від ресурсів інших країн. У міру посилення дефіциту природних ресурсів конкуренція за них загострюється; ймовірно, розрив між країнами, які володіють і не володіють природними ресурсами, буде важливим геополітичним чинником [13].

За даними Global Footprint Network, 2012 екологічний слід світу перевищив біоло-

гічні можливості планети в середині 1980-х років [10].

За останні 30 років найбільш вражаючих науково-технічних досягнень людства, стався і найнебезпечніший споживчий ривок нашої цивілізації за межі біологічних можливостей відтворення нашої планети. У підсумку, сьогодні екологічний слід споживання людства в півтора рази перевищує біологічну ємність планети, що загрожує катастрофічними наслідками для подальшого виживання людства на нашій планеті.

Таблиця 3 – Екологічний слід і біоємність по регіонам за 2008 рік [12]

Регіон	Чисельність населення	Загальний екологічний слід	Загальна біоємність	Дефіцит біоємності
	млн.чел.	гга/чел		
Африка	975,5	1,45	1,52	-0,07
Близький Схід і Центральна Азія	383,7	2,47	0,92	1,55
Азіатсько-Тихоокеанський регіон	3729,6	1,63	0,86	0,77
Північна Америка	338,4	7,12	4,95	2,17
Латинська Америка	576,8	2,7	5,6	-2,9
ЄС	497,1	4,72	2,24	2,48
Європа (поза ЄС)	239,3	4,05	4,88	-0,83

За рахунок виснаження природного капіталу для підтримки зростання економіки накопичується екологічний борг. Запаси природних ресурсів виснажуються, а розміри екологічного сліду збільшуються.

Сьогодні більше 80 відсотків населення земної кулі живе в країнах, які використовують більше ресурсів, ніж доступно в межах їх власних кордонів. Ці країни використовують для задоволення своїх потреб в ресурсах надлишки, зосереджені в країнах-кредиторах, які використовують менше біоємності, ніж мають. У 1961 р. майже всі країни світу мали у своєму розпорядженні більш ніж достатнім потенціалом для задоволення власних потреб. До 2013 р. становище радикально змінилося – багато країн здатні задовольняти свої потреби, лише імпортуючи ресурси з інших держав. В умовах надмірної експлуатації ресурсів у світовому масштабі для країн – екологічних боржників особливо актуальні ризики глобальних або локального перевитрати, що веде до скорочення обсягу послуг екосистем.

Один з парадоксів сучасності полягає в тому, що ніколи ще людство не мало стільки різноманітних і потужних засобів захисту і ніколи ще не стояло так близько біля порога, за яким уже ніщо не врятує [8].

Тим не менш, екологічний слід можна зменшити скороченням споживання енергії, зменшенням обсягів відходів та викидів, рециклінгом виробів і матеріалів.

У зв'язку з цим, необхідна розробка концепції екологічної безпеки для кожної країни. Така робота ведеться в багатьох державах, однак, на глобальному рівні вона недостатньо скоординована.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, рішення проблем впровадження нових технологій, виробництва машин та устаткування екологічно безпечних, екологічно чистих ресурсозберігаючих технологій, широке впровадження маловідходних і безвідходних виробництв у всіх галузях економіки, які повинні пройти не тільки державну, а й незалежну громадську екологічну експертизу, дозволить уникнути конфлікту між людиною і природою.

Література

1. Атаманов Г. А. Основные виды безопасности антропоных систем и их иерархия / Г. А. Атаманов // Проблемы безопасности. – 2010. – № 2(10). – Режим доступа: <http://pb.littera-n.ru/images/stories/PB/2/atamanov/Atamanov.pdf> (свободный)
2. Вайцеккер Э. Фактор пять. Формула устойчивого роста: Доклад Римскому клубу / Э. Вайцеккер, К. Хардгроуз, М. Смит и др. – М. : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2013. – 368 с.

3. Гизатуллин Х. Н. Концепция устойчивого развития: новая социально-экономическая парадигма / Х. Н. Гизатуллин, В. А. Троицкий // *Общественные науки и современность*, 1998. – № 5. – С. 124.
4. Концептуально-теоретические основы правового регулирования и применения мер безопасности : монография / под науч. ред. Н. В. Щедрина ; Сиб. федер. ун-т. – Красноярск : СФУ, 2010. – 324 с.
5. Урсул А. Д. Проблема безопасности: глобальные и универсально-эволюционные аспекты / А. Д. Урсул., Т. А. Урсул // *NB : Национальная безопасность*. – 2012. – № 1. – С.81-159. DOI: 10.7256/2306-0417.2012.1.67. URL: http://e-notabene.ru/nb/article_67.html
6. Чепеленко А. М. Международная безопасность как основа экономической и экологической стабильности / А. М. Чепеленко *Zbiór raportów naukowych. „Science – od teorii do praktyki”*. (29.03.2013 - 31.03.2013) – Sopot: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2013. – 84 str. (S.38-42).
7. Чепеленко А. М. Экологическая безопасность и экологические реформы в Украине / А. М. Чепеленко // С 568 «Modern trends in scientific thought development: materials digest of the 2nd International Scientific Conference (April 18 – 24, 2012, London) / All-Ukrainian Academic Union of specialists for professional assessment of scientific research and pedagogical activity; Organizing Committee: V. Zhitnigor (chairman), L. Kypreichyk, A. Tim, G. Georgiou, S. Serdechny, L. Staker – Odessa : InPress, 2012.
8. Чепеленко А. М. Экологическая безопасность как основной приоритет устойчивого развития экономики / А. М. Чепеленко, Д. С. Чепеленко // «Биоразнообразие и экологические проблемы сохранения дикой природы» Армения, Цахкадзор, 3-5 мая 2013 г. – 395 с.
9. CASSE: Center for Advancement of the Steady State Economy. [Electronic resource] – // <http://steadystate.org/discover/downsides-of-economic-growth/>
10. Global Footprint Network. [[Electronic resource] – // <http://www.footprintnetwork.org>
11. The ecological footprint atlas 2010. [Electronic resource] – // http://www.footprintnetwork.org/en/index.php/GFN/page/ecological_footprint_atlas_2010/
12. Living Planet Report 2012. Biodiversity, biocapacity and better choices. [Electronic resource] – // World Wide Fund for Nature. Mode of access: http://www.footprintnetwork.org/images/uploads/LPR_2012.pdf
13. The Resource Outlook to 2050: By how much do land, water and crop yields need to increase by 2050? FAO Expert Meeting: «How to Feed the World in 2050», FAO, Rome, Italy.

УДК 330(045)

Богомолов О.И., аспирант.

Донецкий национальный технический университет.

СТРУКТУРА НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ

В статье обоснована классификация исследований и теоретических подходов к структуре национальной экономики на основе их систематизации. Проведен анализ существующих теоретических подходов к определению структуры национальной экономики. Определены критерии классификации теоретических подходов.

Ключевые слова: *национальная экономика, структура, теоретический подход, классификация, субъекты, объекты, инструментарий исследования*

Постановка проблемы в общем виде.

Связь с научными и практическими заданиями.

Одной из серьезных движущих сил развития национальной экономики является новое качество взаимосвязи науки, технологии и экономического роста. Как показывает